VESNA OGNJENOVIĆ
BUDIMIR NEŠIĆ

POZDRAVI NEKOG

1 ŽIVOT

Ispovesti dece i adolescentne mladeži, sakupljene u prihvatilištima i centrima za socijalni rad, čine ovu knjigu dragocenu i izuzetnu ne samo kao svedočanstvo, nego i kao tužan i snažan umetnički dokument.

P368

biblioteka život

VESNA OGNJENOVIĆ
I
BUDIMIR NEŠIĆ

pozdravi nekog

DRUGO
DOPUNJENO IZDANJE

GRADINA * 1972.

PREDGOVOR

Materijal za ovu knjigu sakupljen je tokom našeg redovnog rada na radnim mestima psihologa u Centru za socijalni rad — Zemun i Prihvatilištu za decu i mladež u Beogradu. Obe ustanove su socijalne i tretiraju probleme počev od socijalne ugroženosti do najtežih slučajeva maloletničkog prestupništva.

Tokom rada na knjizi korišćeni su odgovori sa testova ličnosti, sa testova inteligencije i spontani dečji iskazi dobijeni preko psihološkog intervjua. Događaje smo rekonstruisali iza obavljenih intervjua, pa samim tim nije moglo da se izbegne izvesno „glačanje" materijala. Ipak smo se trudili da, koliko je to moguće, sačuvamo autentičnost.

Podaci ispod teksta su iz zvanične dokumentacije ustanova. Njih smo dodavali da bismo kompletirali sliku i da bismo pokazali da postoje psihološke doslednosti u ličnosti i ponašanju. Neke tekstove smo ostavili bez dopunskog dela jer smatramo da sasvim dovoljno sami govore.

Tokom čitavog rada na knjizi vodili smo računa o jednom važnom momentu: da ih ne povredimo ako se prepoznaju.

Mart 1971.

O.V. — N.B.

VENČANICA

Ne znam ja zašto se ljudima koji stupaju u brak izdaje venčanica. Moja mama je otišla od nas a venčanica je ostala. Eno je u kuhinji na prozoru. Ali šta će nam. Ne treba nama venčanica. Stvarno ne znam zašto im daju venčanicu.

Dečak, 11 godina.
Odgovar sa testa inteligencije na pitanje: Zašto se ljudima koji stupaju u brak izdaje venčanica.

HOŠTAPLER

Ja mislim da sam ja jedan od retkih. Smatram to zato što se svi tuže na mene. Ja sam, kako bi rekla moja baba, hoštapler, koji se druži sa lošim društvom koje ga tera da puši i krade, mada ja neću.
Samo ponekad hoću.

Dečak, 14 godina.
Učestvovao u dve provalne krađe.

TABAKERA KOJA SVIRA

Jednom sam sa tim Mišom išao kod jednog njegovog druga. On je živeo u nekoj vili a unutra sam video stvari koje nikad pre u životu nisam video. Bila je i jedna zlatna tabakera koja svira kad se otvori.

Ni sad ne znam kako se desilo, strašno brzo se našla u mom džepu, nisam ni bio svestan da sam ukrao.

Miša me je posle toga tukao, gazio, šutirao, a ja ni a nisam rekao, bio sam kriv.

Sad mi se čini da je to najgora krađa koju sam učinio. Zbog Miše.

Dečak, 15 godina.

NESPORAZUM

Naljutio se islednik na mene, a nisam imao
takve namere ni na kraj pameti. A taj islednik, izgleda, dobar neki čovek, svašta je pričao sa mnom. I tako u razgovoru odjednom kaže on meni: — Ajd' da budeš i ti malo u mojoj koži. Zamisli, kaže, da si ti narodna vlast i da treba da se boriš protiv ovakvih kao što si ti — šta bi ti, kaže, na primer uradio da sprečiš krađe? Ja malo onako razmislim i kažem lepo, ko sad vama: — Umontiro bi struju u bravama pa bi ih pustio da probaju, kažem. A islednik samo ćuti i dugo me razmatra. Čekaj, kaže, a kako ti ono upadaš u radnje. Preko krova i plafona, kažem. I čovek se iz tih stopa naljuti. Kaže: — Ti si nepopravljiv.

Dečak, 16 godina.
Višestruki recidivista.

KANARINAC

Jednog dana uđe neka ptičica u sobu gde je Braca spavao. Izgleda tek bila počela da leti, lako je uhvatim ispod kreveta i probudim Bracu da mu je pokažem, a on da poludi od radosti. Kanapom je lepo vezasmo za nogu i Braca se je celo pre podne igrao sa njom.

Posle me pozvaše neke žene iz komšiluka i počeše da me grde: — Dobro, kažu, razumemo ovog malog, jer on ništa ne razume, ali vidi koliki si ti klipan, što ne pustiš tu ptičicu, kako ti, bre, nije žao da je mučiš.

Molio me je Braca, plakao je, ali ja odvežem kanap i pustim je.

Taman što sam ga smirio, pozva me tetka Milena. Budalo jedna, kaže, zar nisi video da je to kanarinac, pare si mogao da zaradiš na pijaci, a ti ga pustio. Dođi, kaže, da vidiš, komšije ga već dva sata jure po dvorištima.

I stvarno: ona što me najviše terala da je pustim, stoji u bašti, a njen muž se popeo na krov, juri ptičicu. Izašao i moj Braca, uhvatio me za ruku, gleda i drhti.

Kad je uhvatiše, Braca počeo da plače i da viče kako je ptica njegova, a ja ne umem ni da ga utešim, samo ponavljam ko budala: prevarili nas Braco, šta možemo.

Dečak, 15 godina.

Parkovi su najbolji na svetu
zato što nemaju ćoškove kao sobe

Devojčica, 8 godina.

KLINKA

Baš u to vreme ja sam imala prvog dečka. Šta sam imala, osam godina, klinka. Ali, za nesreću, on je imao četrnaest. Nije ni pomišljao jer sam bila mala. Ja sam mu pisala pisma, molila ga da mi odgovori, ali ništa.

On se zvao Pera.

Posle sam upoznala jednog Zdravka. Priznao mi je da je bio zaljubljen u jednu devojku, samo je bila mnogo moderna, pa se razočarao.

Ali Zdravkova slabost je bila snaga. Jednom su mu se drugovi zbog toga rugali, a on je hteo jednog najjačeg da zakolje. Tata ga je zbog tog događaja prezreo, a mene smestio u prihvatilište.

Devojčica, 13 godina.

ČISTA FIZIKA

Moj otac nema nikakvo ponašanje.
Kad se uveče vratim kući, on se sav pretvori u fizički izgled. Odmah znam šta me čeka. Dobijao sam od njega batine dok se obojica ne onesvestimo.

Dečak, 16 godina. Stalno nastanjen u Beogradu. Zajedno sa maloletnim D.M. i B.B. osumnjičen:
"...da su dana 19. maja 1970. godine u S. nasilno otvorili vrata u dečjem vrtiću „Kekec", ul. Zagorska 2, potom ušli u prostorije vrtića i za sebe zadržali 40 dinara, tri ćebeta i jedan sapun, sve u vrijednosti od 260 dinara. Iste noći i u dogovoru, pritiskom na ventilaciono staklo kioska Dunav sačinili otvor, potom kroz nastali otvor, ušli u kiosk, te iz ovog uzeli i za sebe zadržali 25 paketa peperminta, 4 kutije sira „Zdenka", 6 ribljih konzervi, 11 komada dvojnog C, 20 paketa slanih štapića, 4 čokolade, po 15 grama „Životinjsko carstvo".

(Deo optužnice)

KAD BI SE TO MOGLO

Znate, ja bih hteo da budem toliko ozbiljan da se više nikad, ama baš nikad ne nasmejem.

Narod bi posle pričao o meni, a tata bi se sigurno kajao.

Dečak, 14 godina.
„Rođen sam u Beogradu, 1. VI 1958. godine. Moji roditelji kažu da sam tada bio mnogo lepši".

(Beleška psihologa)

ČOVEK KOJI SE SMEJE

Kad mi je najteže, ja se smejem.
I to bezobrazno.

ADRESA NEPOZNATA

Moji roditelji su se razveli kada sam pošao u prvi razred osnovne škole. Tata je jednostavno otišao a da mi ni ruku nije pružio.

Išao sam kod njegove sestre, ali ona mi je rekla da zna da se javljao iz Švedske, ali da je adresu negde zaturila. Pričala mi je da je tata prošlog avgusta dolazio u Beograd na odmor i da je tu bio mesec dana. Ljutio se što nisam došao da ga vidim. A ja sam ceo prošlogodišnji avgust bio u bolnici. Možete i da proverite ako hoćete. Moj tata nije ni pitao za mene. Posle sam išao i kod bake. Mama je išla sa mnom, ali je ostala ispred zgrade. Baba se isto ljutila što nisam posetio tatu kad je bio kod nje. Dala mi je samo dinar za sladoled, a adresu ne da zato što se tata ponovo ozenio i ima srećan brak. Kaže, ako ti dam adresu sigurno ćeš mu pisati, pa možeš brak da im pokvariš.

Jedva sam sišao niz stepenice. Uz put smo mama i ja zajedno plakali, ali to je bilo poslednji put da plačem za njim.

Dečak, 12 godina.
Prima socijalnu pomoć.
Majka teško bolesna.
U školi dobar i disciplinovan učenik.

ŽELJE

1.
Kad bih imao para sazidao bih kuću za mamu, da je izvučem odande.

2.
Ja bih želeo da moj otac nije šofer, nego da je neki službenik u Skupštini.

3.
Ja bih želeo da svako dete bude srećno. I da ne luta.

4.
Ja bih učio za kauboja.

5.
Kad bismo otac i ja jednom zajedno otišli u bioskop.

6.
Ja sam želeo da živim kao i sva druga deca, ali dobijao sam batine više nego i jedno drugo.

7.
Želeo bih da moja mama prestane da živi noćnim životom.

8.
Ja hoću lutku koja se smeje.

Odgovori devojčica i dečaka na testu nedovršenih rečenica.

MOJE PORODICE

Mene su svi gajili samo ne roditelji

još kao malu bebu čuvala me je baka
mamina majka

kad sam prohodala uzela me je tetka
očeva sestra

posle sam prešla kod moga dede
očevog oca

jednom su tu došli otac i majka i
odveli me u Beograd

te iste godine otac je otišao u zatvor
da izdržava

a ja sam morala u prihvatilište

Devojčica, 17 godina.

CIRKUS

Jedno vreme smo živeli samo otac i ja.
Posle je on doveo ženu, koja je predstavljala
moju maćehu.
Rođenoj majci me odvodio otac u goste.
Jednog dana kod maćehe je izbio jedan kraći skandal.
Poslala me ona ujutru po hleb, a bila neka
socijalistička slava, pa pošto je to bio praz-
nik za sav narod, došao cirkus. Bilo je sva-
šta da se vidi. Izvodili lavove za strah i
glupe avguste za smejanje. Kad ja pogledam, a
ono četiri sata. Nigde više hleba, sve zatvo-
reno. Nisam smeo kući ni da se vratim. Posle
se ja osmelio pa se vratim...
Tata me je tukao sve na odmaranje: prvo tuče,
pa se odmori, pa posle opet tuče.

Pobegao sam kod mame.

I ona me ponekad tuče, ali su njene batine
mnogo poštenije.

Dečak, 10 godina.
„Bili juče u porodici. Neće ga. Žele
da ode što pre u dom".

(Beleška socijalnog radnika)

GOSPODIN ČOVEK

Ja nisam ńi znao da je Beograd tako velika varoš. A morao sam da dođem, prolitale mi se ovce tamo na Zlatiboru, pa me gazda oterao. Ja, ko velim, idem u veliku varoš — biće tamo posla za leba i uz leba. I tako pođem kroz varoš, a ono nigde kraja. Idem ti ja samo tako pravo i mislim: valjda će me negde izbaciti. Nađoše se tu neki dobri ljudi, pa sam sa njima unosio ugalj i oni mi kupe burek. Onda me pokupi milicija, pa me zatvore u jedan sobičak, a tamo samo go patos. Ono jes, lep patos, al' ništa više nema. Uđe ti onda jedan ogromni, a ja se prestravim da će me u onoj teskobi tući, ni meni ni njemu ne bi lako bilo, pa kaže: — Ajd sa mnom. Odvede me nekakvim ženskama: jedna uze po nekom pravu da me pita, a druga po nekom pravu da me zeza. Poslaše me ovamo u prihvatilište. Ovde dobra neka deca, vodili me u zoološki vrt. Tamo sam video najveću beogradsku životinju, a oni se smeju što ja slona pre nisam video. Posle me šetali po varoši. Sve neka gospoda prolaze, a ja usput uzmem grančicu i mašem sa njom. Nek misle da sam i ja gospodin, da imam svoje šume.

Dečak, 17 godina, vraćen u Titovo Užice i zaposlen od strane tamošnjeg Centra za socijalni rad.

CEDULJE

1.
Draga Slavice
pre svega uzeh malo vremena na času da ti
napišem nekoliko reči da sam zdravo i dobro.
Oćeš li uveče na klackalicu jer ima nešto
da razgovaramo.
Odmah napiši odgovor.

Tvoj Mileta

2.
Dragi Kopile
Ja bih se pomirila s tobom ako hoćeš

Slavica

Draga Slavice ja oću da se pomirim sa tobom.
Oću da pođem ljubavi moja

Kopile

3.
Slavice zadnji put te pitam zašto ne odgovoriš.

Mileta

4.
SLAVICE ODGOVORI

M.

NEĆU

S.

5.
Slavice
evo da ti se javim da ću te bijem posle
časova

Mileta

Mileta nemoj ti biti Slavicu nego ti bi mene
ako smeš

Kopile

6.
Kopile tebi smrt

M.

7.
Draga moja Slavice
Vodim te u nedelju u bioskop da gledamo neki
film.
Dobijam džeparac 500 d. Daću tebi 200 d. a
meni će da ostane 300 d.

Tvoj Kopile

(Cedulje oduzete na
jednom času u Pri-
hvatilištu)

VAZDUŠNA PUŠKA

Jednom tatu pozvali u centar i tamo mu
dali pare meni za sveske. On doneo sveske
a maćeha kaže: — Pa da, kupuješ sveske, a znaš
koliko nam samo radiona treba. A još tražiš
i sina da ti perem.

Posle tata došao u sobu i uzeo mi pušku što
mi je mama kupila za rođendan. Kaže: — Čitao
sam u novinama da je štetna. A od kako je mama
otišla ja nisam ni metkove imao. Molio sam
ga da je ne nosi, plakao sam, ali on samo kaže:
— Štetna je i gotovo.

Otišao je negde sa mojom puškom i vratio se
pijan. Izvadio je iz džepa dva radiona i dao
ih maćehi. — Evo ti, peri njegov veš, kaže, to je
ionako od njegovih para. Dva radiona samo, bo-
lje i to da si popio, vikala je.

Tada sam prvi put pobegao od kuće.

Dečak, 13 godina.
Privođen zbog skitnje.

Hiljadu puta postavljam pitanje
šta je to život
svi ćute

gledaju me

i odlaze

Devojčica, 17 godina.
Pismeni odgovor na temu:
„Moja biografija".

JEDAN JARAC I JEDNA KRUŠKA

Ja ne umem da govorim dobro, takav sam se rodio. Zato sam ponavljao i učitelj me bio svaki dan.

Sestra ide u treći razred, ponavljala je samo jednom, ali deca i nju diraju. Ona sve nauči, ali u školi je toliko zafrkavaju da sve zaboravi.

Mama ništa ne radi, samo leži od glave. Komšije joj daju hleba, a nekad ode u restoran, pa joj daju ono što ostane.

Ja prosim. Sakupim tako tries banki.

Mama je imala muža, ali on se oženio drugom ženom i otišao. To je moj tata. Odveo je brata, a mene nije hteo. Ja sam išao kod njega i molio ga da me primi a on kaže: — Neću, begaj odavde. Bio je jednom da nas poseti.

Mi imamo kuću ali ona će da se sruši i mnogo je prljava. Imamo i jednu krušku pred kućom. Nekad rodi, nekad ne rodi. Čim rodi, sve pokradu... Nema ko da je čuva. Ja je čuvam, ali ja sam mali, a oni imaju dvaes godina i svi mi

se smeju. Imamo i jednog jarca. Za njega dobijamo pedeset banki od prca.

Oću u dom da me date.

Dečak, 12 godina.
Na Terazijama prišao nepoznatom čoveku i rekao: — Ciko, ja hocu u dom. Ovaj ga odveo do prvog milicionera i tako je stigao u Prihvatilište.

(Beleška socijalnog radnika)

STRAŠILOVO ODELO

Mnogo je gadan život u bekstvu i nije tako ni interesantan...

Našao sam u jednom vinogradu neku kolibu za branje grožđa sa strašilom. Naložim vatru unutra i legnem. Uhvatio me strah, ali ja legnem i uspavam se, valjda od vatre. Kad u spavanju, vidim, nešto smrdi. Gore pantalone i džemper na meni. Jedva sam se ugasio.

U miliciji su se posle krstili, ko da se meni sviđalo da nosim strašilovo odelo.

Dečak, 17 godina.
Odgovarao za provalne krade.

TAČNO TAKO JE BILO

Ja radim na relaciji 33. Tu je najbolje zato
što je uvek gužva. Radio je sa mnom i Džez
Bod Zvani Gorilo.
Pođemo mi tako u džeparenje,
a ono gužva, džep do džepa, ko na vašaru. Je-
dan gospodin digao ruku visoko i traži kartu.
I početnik je mogao da mu skine novčanik. Ja
dam znak ali Džez Bod Zvani Gorilo neće normal-
no da radi, hoće usavršeno džeparenje. Ja obu-
stavio rad i gledam ga.

Izvuče on tom čoveku novčanik i odmah ga baci
na pod, pa kaže tom istom gospodinu: — Gospodine,
da li je vama ispao novčanik.

Tačno tako je bilo.

Gospodin mu dao dve hiljade i još ga hvali: — To
je omladinac, to je vaspitanje i još mnogo ne-
što pričao.

A ovaj crko na osećaj: na moje oči je priznao
pred svima da je on izvukao novčanik i bacio ga.
I vrati dve hiljade gospodinu.

Dečak, 17 godina.
Džepari od devete godine.

PRAVO U OČI

Ovo je šuma iza reke, a ovo lišće koje spada
jedno preko drugog. Taj je sigurno hteo jesen
da nacrta.

Ovo je obična njiva, a ovo orač bez žene...
Tako se meni čini. Okolo ima žena, ali to nisu
njegove. Sigurno nisu njegove, jer da su njego-
ve, on bi orao sa njima.

Ovaj ovde spava na ženi, vidi kako je legao.
Tako mu valjda lepše. Položaj nije važan, važno
je da on spava.

A ovo dvoje su budni. Vidi kako se gledaju pra-
vo u oči. Oni će nešto da urade.

(Iz jednog odgovora sa ispitivanja
testom tematske apercepcije)

GENERAL

Jednom smo nas trojica ušli u kuću nekog generala. Nije istina da smo gasili pikavce na tepihu kao što su novine pisale. Našli smo njegovo paradno odelo i cipele. Andriji je mnogo lepo stojalo.

Dok ga je oblačio, govorio je:-Da nije bilo ibea i moj otac bi bio general. Ja nisam znao šta to znači, a ni Andrija nije umeo da mi objasni.

Nagovarali smo Andriju da skine uniformu, a on nikako nije hteo. Ostao je u generalskim pantalonama i lakovanim cipelama.
Tako su ga i uhvatili.

Dečak, 16 godina,
osudivan zbog više
provalnih krađa.

Čuo sam da se čovek može kretati po mahovini, možda je to bolje, ali ja ne znam kako.
Kada bih se izgubio u šumi, prvo bih se okrenuo oko sebe i potražio senku. Kad bih je našao, pošao bih za njom. Kuda ide senka išao bih i ja.
Tako bih valjda negde stigao.

Dečak, 15 godina, zvani „Banana".
Smešten u Prihvatilištu zbog skitnje i prošnje.
„Juče smo vodili decu u pozorište. Svi su bili veoma disciplinovani. Uz put je „Banana rekao: — Nastavnice, neko će možda pomisliti da smo mi daci".

(Beleška vaspitača)

Želim nešto drugo
hoću nešto novo
otići negde treba
i početi sve od početka
a da li posle opet
dolazi dosada
i onda ponovo
lutaj i traži.
nešto drugo
zar tako celog života

Devojčica, 18 godina.
„Noćas sam htela da skačem kroz prozor ali nisam imala snage. Dugo sam stajala pored prozora a noge su mi bile kao od kamena".

(Iz dnevnika koji je ona vodila u Prihvatilištu)

draga nastavnice moja
ja bih vas molila da mi čuvate zimske cipele
ostale su mi dole na spratu i da mi pošaljete
tatinu sliku ja sam je zaboravila a vi ste
zaboravili da mi date vašu.

nena

Pismo iz Centralnog zatvora

PROZOR

Otac me isterao iz kuće, pa sam mesecima živeo u staklenoj bašti.

Hteo sam nekako da mu se osvetim, pa sam izvukao ventil za ulje sa njegovog motora. Otac i brat su me zbog toga jurili i ja sam pretio da ću ih jednom ubiti.

Posle sam išao kod majke da tražim hranu i pitao sam je dokle ću da tražim hranu ovako ispod prozora, a ona kaže: — Kad si zaslužio onda celog života.

Smetam i sebi i drugima, ne znam dokle ću ovako.

Dečak, 16 godina.
„Na sudenju je cela porodica zahtevala da bude smešten u duševnu bolnicu. Izjavu „On nije normalan, on je bolestan" čuo je tri puta. Prvo od oca, zatim od majke, i na kraju od brata".

(Iz dnevnika psihologa)

Da sam ponovo dete, volela bih da imam druge roditelje.

SUZE MOGA DEDE

Mama me prevarila, rekla je da će i mene da vodi u Nemačku i do poslednjeg dana sam živeo u nadi. Jednog dana se mi spremili i ja spakovao sve. Onda me deda poslao po taksi kod Vukovog spomenika. Ja izaberem najlepšeg, jedva šofer pristao. Mama i sestra već bile pred kapijom kad smo ja i taksi došli. Moje stvari zaboravile i ja otrčim da ih uzmem. Kad sam se vratio, nema nikog, Samo moj deda plače pred kućom. A ja sve mislio da on nema suza.

Dečak, 9 godina.
U noći između 20. i 21. septembra 1970.
godine pronađen na pijaci Zeleni
Venac kako spava ispod tezge.

Otac mi nije tu, odavno ga nema.

Ja neću da znam koliko je kriv on, koliko mama, koliko ja — hoću oca.

Ja imam pravo na to — ali njega nema.

ja moram da odem
čujete li
moram
u meni za mene
nema života
vi tugu ne poznajete
a ako ikad
zaželite
da je upoznate
zavirite mi
u dušu

Devojčica, 17 godina.
Dva puta pokušala samoubistvo i kao hitan slučaj primljena na psihijatrijsku kliniku.

DRAGANA

Nasred časa bi ušao milicioner i svi su ustajali. Sem mene.

Promenio sam četiri škole.

U jednom razredu bila je Dragana. Šaputala mi je i pokazivala zadatke i onda kad nisam tražio. Bila je toliko dobra da sam mislio da me voli.

Posle sam shvatio da je takva prema svima.

Ona bi se i sada sa mnom rukovala.

Dečak, 16 godina.
Višestruki povratnik. Sada u KPD Valjevo. Vanbračno dete. Prihvatila ga lepo jedna hraniteljska porodica ali kad se hraniteljka razbolela, prebačen u drugu porodicu. Tamo je podivljao, davio piliće, pa ga prebace u novu hraniteljsku porodicu, pa ponovo davio piliće. Onda ga smestili u dom, u jedan, pa drugi, pa u treći.

(Beleška socijalnog radnika)

OBIČAN DAN

Prvi put sam ukrao od kuće dvadeset hiljada i sve sam potrošio na drugove... U stvari to i nisu bili moji drugovi, ja nemam drugova. To su dečaci iz ulice. Oni vole mene, vole samo moje pare. Što bi me i voleli, kad me ni majka ni otac ne vole.

Otišao sam u samouslugu, nakupovao sam bombona i još svašta i - častio ih. Kad su sve pojeli, otišli su, nisu me ni pitali zašto častim. A ni ja nisam imao neki poseban razlog. Nije mi bio ni rođendan.

Dečak, 14. godina.
„Posle ručka su svi dobili po dve jabuke, došao je kod mene i dao mi jednu. Drugu, kaže, čuva za Bracu — to je najmlađi dečak u Prihvatilištu".

(Beleška socijalne radnice)

PRAVI RAZLOG

Ja pravu ljubav nikad nisam osetila.
Ne znam, možda zbog toga što ne mogu da osećam pošto su me mnogo maltretirali.

ŠIBICE

Imam oca, ali on ne živi sa nama. Preselio se u neki drugi grad. Mnoge stvari su mi trebale, ali nikad ništa nisam tražio od njega, da ne bih uvredio mamu.

Jednom je bio ovde, slučajno sam ga sreo na ulici. Otišli smo u park i seli na klupu. Tata je hteo da zapali cigaretu, ali nije imao šibicu. Izvadio je iz džepa dve banke i zamolio me da trknem do ćoška i kupim jednu. Kiosk je bio zatvoren, bilo mi je žao što se vraćam bez šibice, ali uplašio sam se da tata ne ode iz parka.
Bio je još tamo.

Tata, rekao sam mu, sačekaj me, idem u onu prodavnicu dole, tamo ću sigurno naći.

— Nemoj, reče mi on, daj mi te dve banke, sam ću negde usput da kupim.
Vratio sam mu te dve banke.

On se onda popeo u autobus i otišao.

Dečak, 14 godina.
Bio smešten u dečjem domu u Knjaževcu, kasnije suđen zbog džepnih krađa.
Na suđenju je otac upitan da li voli sina. Odgovorio: — Ne. Kad je čuo da ga otac ne voli, dugo je plakao.

(Iz dnevnika psihologa)

ŽALBA

Išao sam u opštinu kod jedne tetke da se žalim a ona mi kaže: — Kaži majci i očuhu da sam ja rekla da ne smeju više da te tuku.

Posle me još više prebili.

Dečak, 14 godina.
„Prošle nedelje dolazila majka da ga poseti. Pita me: — „Kako je moj sin, koliko je star?"

(Iz razgovora sa vaspitačem)

PRE PUNOLETSTVA

U krađi sam imao dobrih dana, imao sam i loših. Na primer, danas ne jedem, sutra ne jedem i zato kad ukradem najedem se za sve ono što nisam jeo.

Kad imam para kupim novo odelo, a ono bacim iako sam ga kupio pre dva dana.

Uvek imam samo jedno odelo. Gde da ih čuvam kad nikad nisam na jednom mestu. Stalno bežim, čas u Beogradu, čas u Čačku, čas u Splitu.

Znam, kad napunim punoletstvo — sve će ovo da mi prisedne.

Dečak, 13 godina.
„Ne volim miliciju zato što me stalno vraćaju u Dom. Ne znaju oni, niti me pitaju, kako je meni tamo".

SANDUK

Nisam kivan na misliciju, dobri su to ljudi, a sa barabama kao što smo mi, ne treba drukčije.

Niko nije lud da bije poštenog građanina.

A kad smo onda od ukradenih para kupili mrtvački sanduk za Krezinog ćaleta, i kad su nas povatali, nisu nas ni prstom takli. Samo su rekli: — Dobro, idite kući i da vas više ne vidimo.

Što onda da budem kivan na njih.

Dečak, 17 godina.

PRIČA O JEDNOM MIKIJU

Kod nas u Domu kruži priča o tome da je neki fini gospodin odavde iz Doma uzeo jednog Mikija, usvojio ga i iškolovao.

Kažu, svake nedelje popodne može da se vidi kako Miki, u čistoj beloj košulji i crnoj leptir mašni, i taj gospodin - šetaju po Kalemegdanu.

A kad je kiša, Miki otvori kišobran na patent, uhvati tog finog gospodina ispod ruke, šetaju i pričaju.

Kažu da je to potpuno istinito.

Ova priča se stvarno prepričava
među decom u jednom Domu

DEČACI PAVLOVE ULICE
PISMENA VEŽBA IZ SRPSKOG
(prepričavanje)

Ja mogu da kažem da ne znam ništa o ovoj pripoveci niti sam slušao kad ste čitali. Nastavniče ja vam se izvinjavam što nisam naučio i što me mrzelo da slušam a isto vam se izvinjavam i za ono juče što sam napravio onu gužvu. I molim ako hoćete da mi oprostite i da mi ne dajete keca.

Ovu pismenu vežbu nisu radili učenici:
— A. V. već drugi put na sličan način prepričava zadatu temu.
— Ž. D. (A. B. mu bacio knjige u vatru)
— R. D. (nema olovku)
— T. R. (V. K. mu zaključao tašnu i bacio ključ u kanalizaciju)
— Ž. M. (nije uopšte doneo torbu)
— V. R. (neće da piše)
— V. K. (ukrali mu torbu — nema baš ništa)
— H. D. (prodao knjige, sveske i olovke)
— S. L. (neće da troši olovku)
— P. J. (Ima nekoliko svezaka koje su neupotrebljive. Sipali mu neku mast u torbu)
— G. O. (mrzi ga da piše)
— T. J. (izgubio torbu sa knjigama)

(Beleška profesora)

KLOT CRNO

Radio ja i kao moler. I taj, razumeš, kaže:
— Hoću jedan zid klot crno. Gledam ga belo,
— Kako jedan zid, kažete. Opet čovek kaže;
lepo ga čujem: — Klot crno. U redu, kažem mu ja.
plati unapred, pa hoću. I plati čovek.

I napravim je. Grozno mi je bilo da gledam, al platio čovek, šta mogu. Posle došla žena. Muž tražio razvod pa namerno hteo da je zezne, razumeš. Nadala ona dreku, skupio se komšiluk i kažu mi u oči: — Vidi ga samo kakav je, to nije morer, to je kriminalac — upropastio ženi sobu.

Uglavnom, potučem se ja sa komšilukom i tako ponovo zaglavim kod sudije za prekršaje.

Dečak, 17 godina.
Odgovarao više puta kod sudije
za prekršaje.

SVADBA

Otac je trebalo juče da se ženi, ali nije se oženio. Ta njegova glumica je strašno lepa, ali nisu se juče venčali.

Ukrao sam mu milion dinara što je spremio za svadbu i otišao. Uzeo sam taksi do mora i platio četristo hiljada. Celu sam obalu obišao i proveo sam se kao grof. Kupio sam od jednog stranca cipele, one duboke na šnir i platio sedamdeset hiljada. Strašne su, nema veze što nemam čarape, mrzi me da ih perem.

Nisam naučio ništa da radim. Hoću ona da me pere. Kad već hoće da se uda za njega, neka bude meni majka. Da mi pere čarape, da kuva, kad dodem kući da nešto cvrči na šporetu. On i ja smo uvek bili kao samci.

Njega organski ne podnosim. Mog oca. Ima para ko blata, al mnogo je glup za žene, uvek ga iskorišćavaju. Ova ga je zaludela totalno. Ja je mrzim, zato što sam uvek strašno usamljen kad on ode sa njom. Onda mu se svetim. Probušim gume na kolima, ili isečem fotelje, ili nešto razbijem...

Njoj se još nisam osvetio, ali mislim o tome.
Kad je sretnem na ulici, baciću jogurt na nju.
da joj curi niz onu njenu maksi haljinu.

Dečak, 17 godina.
„Po povratku sa mora sam se prijavio miliciji. Izjavio je da je od oca ukrao milion dinara ali nije hteo da kaže zašto".

DOBAR DAN, KOMŠIJA

Tata je odjednom počeo da pije.
Stalno me tera da idem u komšiluk da zajmim,
a meni je teško — jer znam da nema da vrati.

Devojčica, 13 godina.

GREŠKA

Ja sam načinio grešku što sam ukrao bicikl
i sat.
To bih hteo da zaboravim, ali ne mogu zato
što sam bio kod milicije, pa kod sudije i
u socijalni rad, a oni što sam im ukrao stal-
no traže pare od oca i podsećaju me.

KRADLJIVAC BICIKLOVA

To me isto, baš tako, pitao i sudija. A ja njemu
tako, kao sada: — Ne znam zašto sam krao, pa me
ubi. I priznao sam: što jes - jes, mnogo sam,
brate, krao.
Vraćam se uveče tako sa igranke kad u avliji,
pored taraba, bicikl. Ne mogu da ga ne uzmem,
pa me ubi.

Jednom ja tako ukrao i ostavio u kukuruz onog
Dula. Taj nikad ne ide u kukuruz i bicikl je bio
siguran. Dugo sam ja njega prenosio. Idem sva-
kog dana po travu za zečeve, napunim džak, pa
strpam i jedan deo od bicikla. Sutradan drugi.
Na kraju uprtim ram na leđa, pa nosi. I prodam
ga na sred sela. Budala ja: gledaju, a ja ga
prodajem za dvaes banki. Jevtino, dabome, al'
ne mogu da se cenjkam — zbog zadržavanja.

I prijavili me, dođe milicija.
Drž ovamo, drž onamo — popnu se na tavan. A
gore, ne pitaj — prava radionica. Tu ja
sklanjao biciklove, pa kad mama i tata odu
u polje, ja režem — skidam brojeve. Hoću da
montiram sopstvene biciklove bez brojeva. A
milicija pita: — Otkud ti, bre, ovoliki delovi,
ko kukuruz da si seko. Vidim ja nema vrdanja
i priznam: kako ne bi bilo kad sam pokrao
tolike biciklove. Onda oni meni kažu — Pokupi
to sve u kolica pa idemo u opštinu. I ja po-

kupio, pokrio sve i poterao, da seljaci ne gledaju šta teram. Al' seljaci vešti, videli oko mene milicija i tačno znaju.

Došli oni posle pred mesnu kancelariju i traže svoje delove. Pronašli svi svoje i još neki kojima uopšte nisam krao. Kažu: — To je moj deo od rama samo isečen broj, poznajem ga tačno, ovde je malo zaguljen. Zaguljen si ti, kažem ja, al' oni meni ne daju da se branim. Kažu: — Ćut, bre, i pokri se.

Kad su svi odabrali šta su hteli, opet vratili na gomilu, a milicija kaže meni: — Tovari opet to, idemo u stanicu milicionersku. Opet ja natovario i poterao. Sve sam. A bilo jedno sto kila kojekakvih delova.

Onaj milicioner što je bio sa mnom, mnogo uobražen i neće ništa da pipne. Molim ga: — I ti si čovek, pomogni malo, iskilaviću se ovako sam. On samo kaže: — Ćut, iskilavi se. I kao teši me: — Kad se nisi iskilavio dok si krao, ne boj se, nećeš ni sad.

Ko da sam ja tako isto krao: odjednom. Ali on ne dozvoljava ni da mu objasnim. I, šta ću, guram sam.
Je l' vam kažem: to me, isto tako, pitao i sudija, a ja ko sad: ne znam zašto sam krao pa me ubi.

Dečak, 16 godina.

ROĐACI

Pošli mi kod neke žene, a on mi usput kaže:
— Kad odemo tamo, nemoj da kažeš da sam ti ja otac nego stric.

I ja budala, pristao.

Kad smo došli, on predstavio toj ženi da ima jednog sina, ali ne mene, nego onog sa maćehom.

I ja budala, ćutao.

Dečak, 15 godina.
„Insistirao je da ga vodim u dom. Prvo smo otišli u Centar po stvari koje mu je poslao otac. Sve je stalo u jednu mrežu."

(Beleška socijalnog radnika)

BRANKO, MOJ OČUH

Udario me ovako karatom u vrat i ja sam pao. Posle me je vodio pod česmu i sipao vodovod na mene, a ja sam plakao. Poslao me po zejtin a ja sam se zbunio pa uzeo belu flašu od kisele vode i kad sam se vratio bez bejtina, udario me belom flašom po glavi. Meni sve teče, a on kaže: — Otkud ti krv na glavi. Ja mu kažem: — Pa sad si me flašom udario a on ne veruje. Kaže: — Ne verujem ja, to si se ti negde usput udario, ništa ne vodiš računa — kaže Branko, moj očuh, [redacted]

Dečak, 7 godina.
Privođen nekoliko puta u Centar za socijalni rad zbog bekstva od kuće.

PRLJAVI FUDBAL

Majka je često odlazila na sud da bi dobila od oca izdržavanje za nas troje. To je sporo išlo i troškovi su se povećali, nismo mogli više ni da zajmimo.

Neki dobri ljudi iz naše kuće zaposliše mamu. Tako smo vratili dugove. Tada sam ja napravio glupost.

Naša kuća je visoka, ima mnogo dece i svi vole fudbal. Moja mama se vrati s posla ujutru, a oni fudbal pa u dvorište. Ja molio, molio, oni — ništa. I jednog dana ja napišem cedulju: NE GALAMI MOJA MAJKA JE RADILA U TREĆOJ SMENI.
I to zakucam na ulazna vrata.

Došla deca, pa se smeju, a jedan visoki što se najviše smejao, gleda me i cepa cedulju. Kaže: — Fudbal se isprljao, treba mi da ga obrišem. I tad sam ga udario. Prvo u glavu, pa onda ne znam gde.

Dečak, 16 godina.

Pogledao bih u sunce i išao u tom pravcu.

BELI KONJ

Pričaju da su me čuvale
Ciganke
A ja se sećam
Bio je jedan čamac kao
Korito
I sve se pušilo u nebo
Dani su se menjali
U oblacima prašine
A rode su prolazile
Ispod čudnih mostova
Pričaju da su me čuvale
Ciganke
A ja bih voleo da upoznam
Oca
Inače
Kad sam pobegao
Konj je bio kao sneg
Nikad mi nisu dali
Da ga nađem
Rekli su
izgubio si se sam.

Dečak, 17 godina.
Privođen zbog skitnje.

ŠEĆERNA REPA

Kući da me šaljete neću, ja ću opet da pobegnem. Rekla je da me više nikad neće tražiti ako odem. I još da će me dati u dom. Igrali smo se konja i brat mi je pao s ramena, onaj najmlađi, Zlatko. Uvela me je unutra i isprebijala. Živčana žena, nekad poludi, naročito kad dođe s posla. Rekla je da me više nikad neće tražiti ako odem, neću da me vodite kod nje...Ja njih sve volim, ali neću tamo.

Otac je otišao pre dve tri godine sa drugom ženom. Mnogo je voleo da pije, ode u gostionu i tamo traži druge žene.

Tukao me je čim stigne, udarao gde stigne. Mama kupi vaznu, radi jadna za tu vaznu, a on sve porazbija. Kupi meni sat za rođendan, pa mi ga uzme i proda za rakiju. Opet mi kupi, pa opet proda. I tako nekoliko puta. Donese ono što mu ostane od plate i da mami, a posle joj ukrade pet hiljada, hiljadu dinara, i sakrije pod dušek. Nije mi bilo žao kad je otišao, a nije mi ni sad žao. Što da ga volim kad on nije voleo mene. Nikad za praznik nije bio kod kuće.

Nemojte da me vodite kući, ja kod nje neću. Ona je rekla da me nikad više neće tražiti ako odem. Meni je dobro ovde gde sam. Kad me je istukla i kad je rekla idi kud znaš, ja te više neću tražiti, ništa nisam odgovorio, nisam ni suzu pustio. Otišao sam smesta, a ona mi nije rekla da se vratim. Seo sam na prvi voz i negde stigao. Prvo u Zagreb. Onda sam seo u drugi voz i stigao ponovo u Vinkovce. Na stanici sam sedeo na klupi, bio sam gladan i mislio sam na braću. Ja njih sve volim, i nju volim, ali neću da me vodite. Posle sam opet seo na jedan teretnjak i stigao u Batajnicu. Bio sam mnogo gladan, nisam umeo ništa da ukradem, nisam mogao ni da prosim. Onda sam našao vagon sa šećernom repom i jeo sam repu. Gadna je, mislio sam da je slađa, ali bio sam mnogo gladan.

Dečak, 11 godina.
Upućen u Prihvatilište aktom SUP—a sledeće sadržine:
„Upućujemo vam maloletnog N.N. sina (ime oca) i (ime majke) iz Vinkovaca, zatečenog na železničkoj stanici Batajnica. Milicioner je obavešten od železničkog osoblja da je mali N. pokušao da se baci pod voz, jer je navodno jako gladan. Od kuće otišao pre pet dana.
Izjavio je da ga je majka isterala iz kuće."

POMOĆNIK KOMANDIRA
(potpis čitak)

Čudno
Ljudi na svakom koraku
A ja sama

ZAKRPE

Kad sam pošao u školu, prvih dana sam bio uredan i čist. Ubrzo sam pocepao odelo koje sam imao, na kolenima, a kaput na rukavima. Majka je jedne večeri sve to okrpila i sutra me terala da nosim, a ja nisam hteo. Ona mi je objasnila da treba da ga nosim, a ja opet nisam hteo, pa je majka plakala.

Tako sam ja počeo da nosim iscepane stvari.

Dečak, 15 godina.

ŽIVOT

Kad sam bio mali, moj život je bedan bio.
A kad sam poraso i bednoća je porasla.

Dečak, 16 godina.
Višestruki recidivista.

„O ocu ne želi da razgovara. Kaže: ostavio me je kad sam imao 3 meseca, [redacted] njegovu"

(beleška psihologa)

ČAJ

Dobio ja temperaturu, majka sve plakala i cepala neku bluzu za obloge od rakije. Kaže: — Tako rade i u bolnici.

Meni žao što plače, pa samo vičem: — Ne boj se mama neću umreti sigurno, a ona još jače. Kad odjednom uđe tata sav pijan, a mama od neznanja pogleda na sat. Tata poče da viče: — Šta gledaš na sat božju ti majku, a ona kaže: — Ništa, Simo, gledam da l' je vreme detetu lek da dam, mnogo nam je bolestan.

Ne znam tati šta bi, sede za sto i poče da plače. Posle kleče pored mog kreveta i još dugo je plakao. Onda sam se ja uspavao i tata kaže da mi je temperatura spala.

Ujutru smo svi zajedno pili čaj od lipe.
To je bio moj najsrećniji doživljaj.

Dečak, 14 godina.
„Prvo odbio da pismeno odgovori na temu: Moj najsrećniji doživljaj. Kasnije ispričao ovu epizodu".

(Beleška psihologa)

Još čujem te reči koje odzvanjaju
koje bole Miloš je mrtav
i poče život pun suza i slutnji
preselismo se u N zaradivši užasno malo
sa onom velikom
nekada živom kućom
mama je radila u trećoj smeni
za male pare
a ja pođoh u školu koju sam uvek
mrzeo
i nastaše crveni dani
debeljuškasta učiteljica bademastih
očiju
beše vrlo pažljiva
u slobodno vreme naučiše me da se
bijem
bilo je lepih trenutaka
i posle prestadoh da budem klinac
zatim dolaze godine pune ničega
ostalo znate

Pismeni odgovor sedamnaestogodišnjeg gimnazijalca na temu: Moj život.
U Okružnom sudu u Beogradu odgovarao za kradu kola.

Kradem samo novac.
Sa veće gomile uzimam više, sa manje — manje.
Kako mogu da ostavim ljude bez dinara.

Moje dobre strane su u tome što bih želeo da se vratim kod majke ili kod oca, što brinem za njima a oni me ne primaju.

Loše strane su mi sve ostalo.

Dečak, 11 godina.
Vanbračno dete, priznato očinstvo.
Majka pre sedam godina otišla u Nemačku i nijednom se nije javila.
Otac neće ni u kuću da ga pusti.

ŠTA VREDI

Grđe ne može biti.
Nas osmoro smo u jednoj sobi. To je jedan hotel.

Prvo smo bili podstanari pa smo dobili jednu sobu u kojoj se srušio plafon. Jednu noć smo spavali u parku. I novine su pisale samo sam izgubio to isečeno. Posle nas opština smestila u taj hotel, u jednu malu sobicu, stali su samo kreveti. Nemamo ni jedan običan sto da pišemo zadatke.

Mi smo dosad bili tri puta u Beograd, ovo nam je četvrti put. Ovde daju naređenje da nam se da stan a kad se vratimo oni to u koš. Majci vele:
— Kad si išla u Beograd da se žališ nek' ti oni daju stan. To onaj Pajo u opštini.

Evo sad smo ponovo došli, samo bez tate. On je u bolnici. Šest puta je operisan, više nema šta da se operiše. Odmah ispod zavoja mu je utroba. Ovde su nas lepo primili, ali šta vredi.

Ne znam šta se desilo: mama je rekla da ide da kupi hleb i nije se vratila. Nikada nas dosad nije ostavljala. Ovo je nama prvi put da smo bez roditelja.

Ako mama danas ne dođe, moraćemo sami da idemo da je tražimo. Ona je rekla da će da se ubije. Šta ćemo mi ako njoj nešto bude a tata je već u bolnici.

Tamo ne možemo da se vratimo sami. Koliko god ima poganštine — tamo je. Grđe ne može biti. .
Ne možemo ni u hotel, hoće i iz njega da nas isteraju. Daju nam neku malu sobu, još manju od te u hotelu i majka nije pristala. Pre su nam davali neku ruševinu ali majka nije htela. Kako da ideš u ruševinu, ko da je rat. E, pa, kad nećeš u ruševinu, onda nećeš dobiti ništa — tako kažu.

Sad nas je najviše strah za mamu, da se ne ubije. Kako ćemo posle sami.

Dečak, 11 godina.
Govori u svoje ime, u ime svoja dva mlađa brata i sestre.
„Svi su uredno obučeni, pokazuju pantalone koje im je tata šio, jer je tata nekada bio šnajder. Sve je rukom šiveno svaki šav..."

BEKSTVA

Ja sam uvek od nekoga morao da bežim.
Kad sam krao bežao sam od milicije,
kad sam bio dobar — od drugova.

Dečak, 16 godina.
Odgovara za više provalnih krađa.
„Nije mi krivo na zatvor nego na ljude."

(Iz razgovora sa psihologom)

POKLON

Jednom sam ukrala u samoposluzi malu kucu da bih mami nešto poklonila za Osmi mart, kao i druga deca.

Ona se uopšte nije obradovala mom poklonu i samo je rekla: — Hvala sine.

To me je mnogo bolelo i osećala sam se vrlo nesrećnom.

Devojčica, 17 godina.
„Oni meni stalno govore: tukso, kurvo i slično — kako bi vama bilo da vam tako kažu".

Ja sam uvek želeo da budem dobar. Nikad ne bih izdao druga.

A rekli su mi: — Tvoja najveća greška je što si se družio.

Dečak, 17 godina.
Odgovarao zbog više provalnih krada.
Drugu iz Doma napisao: „Kad odrasteš shvatićeš da te većina ne podnosi."

Blago vama poštenima: sva vrata su vam otvorena i svi vam veruju.

Dečak, 17 godina.

POVRATAK

Više ne bežim od kuće. Mislim da se ne isplati. Kad sam poslednji put pobegao, bio sam dvadeset dana van kuće. Jedva su i primetili kad sam se vratio.

A kad sam pobegao, otac počeo da se jada i da kao žali za mnom. Išao je čak i kod maminog brata i rekao da sam pobegao od kuće. Ujak izvadio trideset hiljada i kazao: — Evo ti pare, idi nađi ga.

Moj ćale uzeo pare, otišao u najlepšu kafanu i sve to stucao.

Za mene ni miliciju nije pitao.

Dečak, 15 godina.
„Ocu sam rekao: Dobro daj me u dom. Neću da mu stvaram probleme po kući. A kad se vratim, sa dve plate je lakše."

PRETNJA

Majka je bila ovde da me poseti i kaže:
— Ako ne budeš dobar, vodiću te kući.

Dečak, 9 godina.
„Majka me je poslala u Dom jer imamo puno pčela pa zato ne može mene da čuva jer nema vremena".

(Iz dnevnika vaspitača")

U CRTANKI PEVAC

Moj otac je kovač.
Na štakama sam išao u školu, pitajte učiteljicu. Tukao me vrelim mašicama po tabanima zato što sam u crtanki prekopirao pevca i kokošku, a rekao da sam ja crtao.
Posle sam ga pitao: — Dobro, što si me stvorio kad me mučiš.

Dečak, 14 godina.

Očuh ima svoga sina
Mama ima ovog najmlađeg
A mene nema niko

MOJA PORODICA

1) Otac

moj otac je crn ima crnu kosu crne oči
i nosi brčiće

moj otac mnogo radi on ima plikove na rukama
i noge ga bole a meni je žao

moj tata je dobar prema meni ja kad god pitam mogu li kod mame on me pusti i ja odem
i vratim se lepo

2) moja majka

moja mama je obojila kosu ima smeđe oči
i ima bradavicu na licu

moja mama mnogo radi i ruke su joj natečene
od pranja i ribanja tuđih kuća

ona se brine za mene i volim je

voli i ona mene mada mi to nikad nije rekla

3) ja

ja imam crnu kosu imam vitke noge imam
crne papuče i bele čarape šarenu košu-
lju i zelenkaste pantalone

ja sam dobar drug kad god kupim nešto ja
razdelim svima a meni šta ostane

ja imam belo lice bele ruke i ne nosim
nokte volim da sakupljam razglednice ali
niko mi ne piše

ne valja mi samo što noću pišam u krevet
i upropašćujem posteljinu

Dečak, 10 godina.
Pismeni odgovor na temu: Moja
porodica.

Otac me je toliko tukao da se maćeha rasplakala

JABUKE

Ja pre bio u bolnici kod bake. Sa tatom. A baka kaže tati: — Sine, što mi ne doneseš jedno kilo jabuka, pored glave da ih stavim pa da mi mirišu. A mene stid i držim ruke u džepovima jer nemam ništa da joj dam.

Tata sav pocrveneo a baka još kaže: — Znaš i sam da ne mogu da ih jedem, nemam zube, nego samo da ih gledam i da mi mirišu. Da se setim onog našeg voćnjaka.

Poče tata da viče kako mu ona to prebacuje a baka se zaplaka i kaže mu: — Ne, sine, ne prebacujem ti. Ja sam ga prodala da vi bolje živite i ne kajem se. Ali, eto, kaže uvrtelo mi se nešto u glavi da ću da ozdravim ako mi jabuke mirišu pod jastuk. Ne mora da su iz našeg voćnjaka, jabuke su jabuke.

— Doneću ti deset kila, reče tata ljuto.

I više nije išao u bolnicu.

Dečak, 15 godina.
Osuđivan zbog provalnih krađa.
Smešten u dom.
„Danas sam ga srela. Obradovao se, čini mi se. Iz jednog džepa izvukao je neki zamotuljak, odvio je tri lista hartije dok nije došao do hiljadarke. To je bio dug od pre pola godine."

(Iz dnevnika vaspitača)

BUNAR

Majka je htela da me ubije
Još dok se nisam rodio
Baba mi je spasla život

Deca su me vodila da mi pokažu bunar
U kojem je mama htela da me udavi
Kad sam se rodio

Ona kaže da sam lud
Otkad sam se rodio

Ne znam ko mi je otac

Osamanestogodišnjak.
Suđen zbog nanošenja teške telesne povrede.
Na psihološko ispitivanje doveden iz Centralnog zatvora u pratnji milicionera.
„Zar se ne plašite da ostanete sami sa njim rekao je milicioner, pošto je zamoljen da ne prisustvuje ispitivanju. Kad je ostao sa psihologom, odjednom je grunuo u plač i tokom celog razgovora nije mogao da se smiri.

(Iz dokumentacije psihologa)

ULIČAR

Ništa joj nisam prebacivao.

Kad je otac otišao od nas, majka je počela da dovodi neke muškarce u kuću. Ja je ne krivim, ona je slobodna žena i ima prava to da radi. To mi teča rekao. Ja o tome nikome nisam ni pričao, to nije moja dužnost. Moja dužnost je da to sakrijem. Ja sam kriv što sam naleteo.

Pravio sam se lud kad vidim nepoznatog muškarca u kući i sklanjao sam se. Kad bi se desilo da je zateknem, bila je nervozna i još gora prema meni. I ja sam tada bio nervozan, ali sam samo ćutao i trpeo. Kad je onaj čovek ostao kod nje i kad mi je rekla da će mi biti očuh, nisam hteo da joj smetam. Otišao sam od kuće.

Kako da ne plačem kad je mama pričala da će me se odreći preko novina zato što sam uličar.

Dečak, 17 godina.

Nemam poverenje u ljude od kad sam počeo da kradem.

Uhvate me i prebiju ko životinju.

Dečak, 12 godina.
Džepari već nekoliko godina.

SELJACI

Ukrademo mi jedan čamac sa Dunava i poteramo ga uz Savu kod nekog majstora u jednom selu kod Šapca da ga preudesi. Ovaj pristane odmah, dogovorimo se za kad i vratimo se auto stopom nazad.

Dođe pismo, kaže: gotov je čamac, dođite u četvrtak i ponesite pare. Pokupimo se mi pa u Šabac, a ono tek ga počeo. Kaže: zafalile mu pare, biće gotov za nekoliko dana.

Rešimo mi da čekamo, jer ako odemo prodaće ga drugom, garantovano. Možda je i ukapirao da i nije naš, šta ga znaš kakav je.

Tri dana smo čekali pored reke. Noću smo se posmrzavali, nema sa čim da se pokrijemo, samo jedna cirada. A danju dolaze seljaci pa nas zezaju: tako isto, kažu oni, i prošle godine bio ovde jedan turizam. A Boža imao neki aparat pokvaren, iz zadnje krađe mu ostao, pa pita jednog što najviše zajebava: — Je l' umeš ti da skačeš ko golman? — Umem, kaže seljak. — E, pa, kad umeš skači a ja ću te slikam za novine. Jadnik, izubijao se skačući na onoj ledini. I sve dolazile seljančice da ih slikamo. A Boža se obezobrazio — radnja radi ceo dan.

Treći dan ukapirali seljaci da ih zezamo, našli neke motke. Dva kilometra su nas jurili po nekim strnjikama. Gore bilo no s milicijom, majke mi.

Nije mi toliko krivo što dobismo batine, nije mi prvi put, nego što im ostavismo onakav čamac džabe.

NE MORA DA MI VERUJETE

Pojma nemam kako sam počeo da kradem, došlo mi. Ne znam ni kako sam naučio. Počeo sam i gotovo — naučio.

Vratili su me, kažnjavali, strpavali u CEZE davali mi uslovno, razgovarali sa mnom, ubeđivali me, pretili domom, ali jok, — ja navikao i gotovo. Jednom na utakmici „Zvezda" — „Partizan" počnem ja fino. Zavučem ruku u džep i gotovo, novčanik kod mene. Dva novčanika sam izvukao dok trepneš. Stanem pored jednog gospodina, obučen ko bog a zagledao se u fudbal očajno. Ne trepće. Stanem pored njega i gotovo, razumeš. Tri novčanika i ja presrećan. A onda Džaja zgrabi loptu i gol, u same raklje. Kad me taj gospodin zgrabi crkog od straha. Mislim gotovo, razumeš. Al on poče da me ljubi ko da sam mu sin. Viče nešto iz sve snage i ljubi me a ja zanemeo. Srce poče da mi lupa ko blesavo. Mene ni otac ni majka nisu tako ljubili, razumeš...

Sva tri novčanika sam bacio pred njega i pobegao. Ne morate da mi verujete, ali tako je bilo. Ne kažem da nisam posle krao, ali sam imao veću pauzu nego posle suđenja.

Dečak, 17 godina.
„Posetio sam ga u Domu. Naterao me da sa njim doručkujem. Burek je bio jako mastan i on mi je ponudio da obrišem ruke o njegove pantalone. Odbio sam. Pogledao je svoje pantalone i rekao: „Ako vam se ne gadi, obrišite".

(Beleška psihologa)

Kad bi bar neko nagovori mog tatu da ne pije i da bude dobar prema mami.

NASLEDSTVO

Ja sam od svoga oca nasledio lošu narav i nesrećno detinjstvo.

Dečak, 16 godina.
Višestruki recidivista.
„... Imajući u vidu o kakvom se detetu radi, da sam se po drugi put oženio i imam ćerkicu od 8 godina, molim da se V. smesti u neki od vaspitno popravnih domova a rešenjem da se donese da svaki od roditelja snosi podjednake troškove uz popust.
Ostajem u nadi da ćete brzo dejstvovati..."

(Iz jedne molbe upućene Centru za socijalni rad)

MOJA BIOGRAFIJA

Ovu biografiju pišem prema onome što mi je pričao otac, što mi je pričala teta Ruža koja mi je bila maćeha i prema onome što sam zapamtila iz moga života.

PRVA GODINA

U Belom Potoku.
Otac mi je bio milicioner. Majka mi je bila domaćica. Otac je odlazio na dužnost a majka u kafanu. Ja sam ostajala sama i nisam mogla ni da spavam.
Bila sam prljava i rahitična.

DRUGA GODINA

Majka je negde otišla i nikad se nije vratila. Otada sam ja siroče bez majke. Onda se tata oženio Ružom. Otišli smo kod nje.
Dok još nismo otišli kod nje, otac je pričao da ima mene. A ona je rekla: Joj, gde je to siroče, donesi ga. I on me je doneo.
Čim me je videla, ona me odnese u bolnicu.

TREĆA GODINA

U bolnici.
Tetka Ruža je dolazila da me poseti a tata nije jer je uvek bio na dužnosti kad su bile posete.
Kada je trebalo da izađem, dođe tetka Ruža i odnese me kući.
Tata nije bio kući.

ČETVRTA, PETA I ŠESTA GODINA

Tata se upoznao još pre sa Marijom i otišao od tetka Ruže.
Nije više bio milicioner nego vatrogasac.

I posle, jednog dana, samo dođe i uzme mene i neke svoje stvari. Ta njegova Marija je bila Švabica i na razne načine me maltretirala, pa ja pobegnem od kuće.

Uhvati me milicija i odvede u Centar. A iz Centra tetka Bosa me vrati kući ocu. Otac uzme gajtan i prebije me.

Sutradan odem u školu, pokradem deci plastične korice i sakrijem ih u kauč.

SEDMA, OSMA I DEVETA GODINA

Dovedu me u prihvatilište, a odatle u dom u Kruševac. Tu budem dve i po godine. Onda otac ode u Nemačku. Nije više bio vatrogasac nego kondukter.

Onda me isteraju iz doma jer sam bila nevaspitana i stalno bežala.

Kad su me isterali, ja dođem kući a tamo nema nikoga. Samo neki ljudi. Maćeha prodala stan pa i ona otišla u Nemačku. Ja nisam imala gde da odem pa se prijavim miliciji. I dovedu me ovde. I tu budem sve do sada i izgleda da ću da idem u Nemačku. Ili opet u dom. Ne znam.

A ja ne želim nigde da idem.
A ne želim ni ovde da ostanem.

Biografiju pisala V.N. za sećanje.

Želim da živim
a oni mi ne daju
šta hoće od mene
mučenju nema kraja
želim da se odmorim
jer dosta mi je
i vas i sebe
i svega oko nas
hoću da nestanem
bar za trenutak
posle bi bilo
drukčije

Devojčica, 16 godina.
„Lečena od narkomanije. Odgovarala za više teških krađa.
„Javljam vam se iz Amsterdama, ovde sam sa nekim Amerikancima. Možda ću za Indiju..."

(Iz pisma psihologu)

CRVENE PILULE

Ne mislite valjda da je meni sve ovo prijatno. Svi muškarci su isti, gledaju samo da smaknu mrak sa očiju. Ja kad pomislim na moj seksualni život dođe mi da izršim samoubistvo. To mi je sve ova moja luda glava napravila. Jednom sam htela da se ubijem pa sam gutala sve pilule koje sam našla u kući. Trebalo mi litar vode da ih sve popijem. I ništa. Vodili me kod doktora oni iz opštine. Tamo me on svašta pitao: kako spavam, da li sanjam muškarce, da li mogu bez onoga. Svašta, ali ne znam što je tako bezobrazan. Dao mi neke male crvene pilule, negde sam ih izgubila.

Meni ni doktor ne pomaže.

Devojčica, 17 godina.
„Majka izjavila da ne želi da je primi, navodno zbog očuha. Kaže da je bolje da žrtvuje nju, jer ona je ionako propala, nego svoju mladu cerku iz drugog braka.

(Iz dokumentacije socijalnog radnika)

KO SAM JA

Ja izgleda nikad neću postati ono
što želim

Kad sam bila mala želela sam da po-
stanem velika a sad kad sam velika
želela bih da sam mala

Želela sam da imam sve petice a sad
ne idem u školu
da budem kod svoje kuće a sad
sam u prihvatilištu

želela sam da postanem neko a izgle-
da da ću postati niko

Devojčica, 14 godina.
„Nađena noću između 25. i 26. sep-
tembra o. g. kod železničke stanice.
Izjavila da su je roditelji (maćeha)
isterali iz kuće. Došla je u Beo-
grad kod strica Nikole, ali ne zna
gde on stanuje.

(Beleška socijalnog radnika)

Najveća tuča između tate i mame odigrana
je 31. avgusta, ne znam tačno koje godine.
Baš na moj rođendan.

Iz razgovora sa psihologom.
Dečak, 11 godina.
Priveden zbog bekstva od kuće.

OSAM

Jedne noći, kad smo spavali, majka je otišla od nas. Morala je da ode.

Posle je došla jedna druga ali i nju je otac prebijao. Odvede je u šupu pa je napravi plavu. Puno ih je dolazilo kod nas, mislim tačno osam... Najteži su mi bili prvi dani, kad dođe maćeha. Prenemaže se, priča kako nas voli, i mene i sestru, a posle...

Napravi neku tešku svađu, ispremlati otac sve redom, pa ona ode a mi ostanemo.

Samo je jednom ispalo dobro.

Napustila tako jedna ćaleta a on misli ozbiljno i odmah doveo drugu. Ali ona prva se vrati pa počnju njih dve da se tuku. On da ih razvadi, umeša se u tuču i premlate one njega.
Četiri dana posle toga nije smeo da izlazi u svet.

Dečak, 14 godina.
Odgovara za više džepnih krada.

Sve nas uveli u neku sobu a taj tamo kaže:
— Izujte se — hoće da nas bije po tabanima.

I mi se, normalno, svi izujemo, a nekom Đoki strašno smrdele noge, ovaj nije mogao to da podnese, kaže mu: — Marš ti napolje, vidi kako ti smrde noge.

I tako mi, dobra deca, što smo držali do higijene dobijemo strašne batine. Đoka nas i sad zeza zbog toga, majke mi.

NADIMAK

Ja ne znam zašto ali taj Pera nikako nije mogao da nauči da krade. Počeo je samo da nam smeta.

Neću da kažem, pokušavao je čovek, trudio se, ali ga stvarno nije htelo.

Zamislite, molim vas, idemo mi noću, popnemo se na krov, mrtva tišina, kao što priliči, a Pera odjednom poče da mumla: — Jaoj, kaže, vidi što odavde može da se baci divan pogled na Beograd. I kao da je omađijan, stane i počne da baca poglede. Zovi ga, ne zovi — isto ti se vata.

Uhvatili ga jednom kad je bacao poglede na neku žensku u trolejbusu, koju su opelješili neki drugi, s kojima Pera nije imao blage veze. Ali, nemoj da mislite da ga ta ženska prijavila, jok: i ona bacila poglede na njega — slučajno ga pokupili.
Videli dole u miliciji da nema ništa od njega i pustili ga kući.

A stvarno: jedino što je dobio od tog druženja sa nama to je taj nadimak. Romantičar pa ga prozvaše — Romansa.

I sad ga tako zovu.

Dečak, 17 godina.
Odgovarao zbog više provalnih krada.
Na pitanje „A kakav je tvoj nadimak?" odgovorio: „Bez veze — Glavonja".

Čim sam se rodio, roditelji su imali sa mnom problema jer me u bolnici promenili. Posle me razmenili i ne zna se sigurno da l' sam ja taj...

Jednom sećam se dobio sam anginu i jedva su me povratili iz temperature. Bio sam nekako nikakav, nisam mogao ni knjige da nosim, pa mi je pomagao jedan dečak iz komšiluka. Jednog dana on igrao lopte, stavio moje knjige na gol, pa ih posle zaboravio. Nisam smeo da idem bez knjiga u školu, pa sam pobegao na tavan. Bilo je strašno ali je bilo bolje tako. Posle sam se navikao i redovno sam bežao. Sad idem u večernju školu i možda ću da završim.

Dečak, 16 godina.
Odgovarao zbog više provalnih krađa.

APLAUZ MOLIM

Na plaži došla jedna žena sa magarcem. Daš sto dinara i jašeš jedan krug i slikaš se. Vidim ja došle neke žene sa klincima, čitav red napravile, da ih slikaju kako jašu magarca. Priđem onoj ženi što drži magarca, tutnem joj dva „Darvilčića" u šaku, a imao sam satova iz one krađe kolko hoćeš, a ona da se iznesvesti. Kaže: — Jaši koliko god hoćeš.

Jaoj, što sam se islikao, doneću Vam da vidite. Jedan krug, pa slikanje, opet krug — opet slikanjac. Fotograf samo menja situacije. U petnaestom krugu me slikao sa jednog drveta. I njemu ja tutnuo jednog „Darvilčića". Deca plaču, one žene se uzmuvale i bune se: — Klipane jedan, viču. vidi koliki si, zar je to za tebe. Uživanje, kažem ti. A ja razvijen, pa obučen ko ambasador; crno ofarbana kosa, bela majica, a na rukavima ovako tri dugačke crvene linije. Ovde, napred na grudima, nacrtana dva crna konja, propeli se a jedan tip sa bičem ih juri — kao u muzeju. Kratke bele pantalone, a dole duboke bele patike od košarke. Kažem ti, ko pravi ambasador.

Sunce pripeklo ko blesavo, onaj magarac, valjda neizdržljiv za teže slučajeve, pa se umorio i samo đusa. Zabolelo me od jahanja ono dole, da provrištiš, ali izdržljivo neću da siđem, jašem dalje.

Pojma nisam imao, kad ono milicioner, zvali ga. Dobar dan, dobar dan, ali ne silazim s magarca. Ličnu kartu molim, izvolite, imam ferijalnu — mislim: važi se. Kad on: — Pođi sa mnom, momak. Tražim ja da me vodi sa magarcem, kažem platiću. uhvatio me kao grč slepog creva, ali caja neće ni da čuje, još poče da se vata za onu stvar. Za pendrek, mislim. Jedva sam sišao. Raširio ja noge, ma kakvi, ni mornar pred penzijom tako ne ide i pođemo: ja napred on pozadi, A cela plaža pljeska, ko ambasadoru.

To je moj najlepši doživljaj što sam imao tokom života.

Dečak, 17 godina.
Odgovarao za više teških krađa.
Maćeha izjavila: — Ja nisam u stanju s njim da baratam i ne mogu da primenjujem batine, jer su štetne a osim toga on je jači od mene i mnogo je lud.

(Beleška socijalnog radnika)

SEĆANJE

Ja sam bila jako mala ali se sećam da smo uvek bili na ulici.

Devojčica, 13 godina.
„Danas 30. oktobra ove godine privedena je mlada M.R. iz razloga što su je našli juče na ulici i što je imenovana izjavila da nema gde da bude i da hoće da se baci u Savu.
Sa M.R. je obavljen veoma dug razgovor gde joj je ukazano poštovanje života i rada, kao i na činjenicu da do odlaska u drugi Dom nema gde da bude. Molimo vas da je prihvatite."

(Iz propratnog akta)

Ja to ne razumem: moja mami mi petnaest godina nije kupovala ništa i sad sve to hoće da nadoknadi.

A ja sad skoro ništa ne želim.

SAN

Plašim se
Ali idem kroz mrak
Tamo ću napraviti svoj dom
Odvojen od stvarnosti

Devojčica, stara 14 godina. Neprestano plače. Primljena je na Neuropsihijatrijsku kliniku gde je zadržana dva meseca.

KRVNA GRUPA

Majku ne volim. Otvoreno joj kažem da je mrzim. I još gore, da je kurva, klošarka, alkoholičarka. Znate, tužno je što joj to kažem, ali je istina. Kući dovodi nepoznate muškarce, piju kockaju se, i svašta rade. Ne mogu da kažem, prema meni su fini, niko me ne dira.

Ona i nije nikakva majka; ostavila me na ulici kad sam se rodila. Neka žena me našla i odnela u dom za bebe. Posle, kad se pojavio tata, priznao me za ćerku. On je mnogo pio. Sad više ne pije, ali dok je bio sa mojom majkom mnogo je pio. Razišli su se, a u stvari nikad nisu ni bili venčani.

Onda je ona tražila izdržavanje, kao za mene, a on je rekao: — Ne dam, teraću do suda, to nije moje dete. Čik dokaži, kaže ona i odemo svi troje u zavod za krv.

Posle toga kažu: — Mile ti nije otac.
Pitala sam majku, kako to da mi Mile nije otac, a ona kaže: — Ko ti je kriv što imaš levu krvnu grupu. Ja je pitam, pa dobro ko mi je onda otac? Otkud znam, pored tolikih, kaže moja majka meni. Da me je slagala lakše bi mi bilo. Uvek se ljuti kad je pitam ko mi je otac i uvek kaže: — Ne znam.

Pre dva dana je bila ovde u prihvatilištu da me poseti. Kaže, hoće da mi uzme prezime, da je ne brukam. Ja ne znam da li to može, i šta ću ja bez prezimena. Htela sam zato da idem kod Mileta, da sa njim razgovaram, ali on je stalno na putu. Ne znam da li će mi on dati prezime, kad kažu da mi je niko i ništa. Kao da je najvažnije kakva mi je krvna grupa. Čula sam da može tačno da se utvrdi ko ti je otac, samo do pete godine. A te krvne grupe, to uopšte nije sigurno. Možda su meni menjali krv dok sam bila u domu za bebe. A možda je i moj tata imao neku nesreću, pa su i njemu menjali krv.

A ako i Mile neće da mi da svoje prezime, ne znam gde da ga tražim, kad mog pravog oca ne zna ni majka.
Možda je Mile ipak moj otac.

Devojčica, 13 godina.
Učenica VII razreda osnovne škole.

„Vršeći svoju redovnu službu u autopatroli u gorenavedenom vremenu našao sam Milicu na Kalemegdanju gde bez veze skita po parku, sklanjajući se od hladnoće ispod drveća."

(Iz prijave milicionera)

Kada sam bio dete voleo sam da jedem griz i da se igram po livadama

Moja porodica je uvek bila bez veze
U svađi

Majka je dobra žena
Ona samo ćuti kad otac dođe kući

Otac je opasan čovek
Mrzimo se jer on sve pamti

Živeli smo tako sve do jednog dana

Kako da objasnim
Prvo sam ukrao kola i ništa više
Pošao sam prvo polako a onda sve brže
I tako se zatvorio krug oko mene

Otac nista nije priznao majka i dalje ćuti
Kad nemam sreće u džeparenju ja onda noću nešto obijem
Bio bih savršeno srećan kad bi mi neko pokazao Putić za izlazak sa stranputice

Dečak, 17 godina.
Višestruki povratnik

NOKAUT

Otac i majka su se strašno mrzeli. Naročito zimi.

Kad se otac vrati pijan kući, mama i ja pobegnemo kroz prozor. A sneg sa korom pa mi sve noge nateknu od zime.

Celo selo je znalo da se svađaju. Otac je jednom jurio majku po fudbalskom igralištu, a ona se spotakne i padne. On je uhvati za kosu i nabije joj glavu u baru. Hteo je da je udavi. Gađao sam ga kamenicama i plakao, da nije dotrčao jedan komšija ne znam šta bi bilo.

Jednom smo od oca pobegli čak u šumu. Majka otišla po slaninu s tavana pa kad sam ostao sam, napala me divlja svinja. Spasao me lugar. Posle došla majka i plakala, došao i otac, i on plakao.

Odneli me u bolnicu.

Otac je uzeo najboljeg specijalistu i platio trista hiljada. Plaćao je seoskog lekara da svaka tri dana dolazi u bolnicu.

A kad sam ozdravio i pomislio da je sve prošlo — razveli su se.

Dečak, 16 godina

Moji roditelji ne mogu da shvate da ja mrzim njihovu mržnju.

TIŠINA

Pošao bih u svim pravcima
Jer znam
Da negde postoji jedna reka
Puna tajanstvenih krugova
Jedna lipa puna tajanstvenih mirisa
Jedan čamac ostavljen u pesku
Koji čeka
Pošao bih u svim pravcima

Dečak, 17 godina. Sudeno mu zbog ubistva oca. Poginuo januara 1968. u saobraćajnoj nesreće prilikom vožnje ukradenim kolima. „Većinu vremena u prihvatilištu provodio je crtajući. Krio je da je ubio oca jer se plašio da će deca da beže od njega. U jednom trenutku rekao: „Brzo mi prođe detinjstvo."

(Beleška psihologa)

SEVERNA STRANA

mene su našli na šinama ispred lokomotive
s leve strane indije na severu kad se pođe
od beograda
a bila sam kažu toliko mala da sam se čak
smejala
svašta
mogao je kažu i sudar da dođe
jer gužva je dugo trajala
pa milicioner iz voza nije znao šta će
jadnik
sa mnom da uradi
nije smeo valjda samo da me skloni
sa šina
pa voz da pođe
ne mož se tako
ja mislim
i pitao on hoće li neko da uzme ovo dete
pa niko nije hteo
i voz i dalje stajao na sred polja
kažu
i svi se uzmuvali od straha
pa posle neka žena dobra pristala da me uzme
i svima je bilo lakše
jer kako sam bila mala svakom žalosno bilo
što se smejem
eto tako je bilo kažu
a posle ta žena našla drugog muža
pa mene ovde
u dom dali

Devojčica, 15 godina.
„Ž. je veoma dobra i disciplinovana

učenica. Jedino joj geografija nikako ne ide, i sa tim predmetom uvek ima problema. U razgovoru izjavila da ona nema rodno mesto i da joj je ovaj predmet odvratan. Ne voli da putuje vozom i dva puta bežala iz doma pred polazak na ekskurziju".

(Iz pisma razrednog starešine Centru)

Ja znam da je to besmisleno ali se plašim straha.

... Vi verovatno niste čuli da roditelji ne vole svoju decu, ali ko zna, možda ja nisam njegovo dete.

Čuo sam kako je jednom govorio ružne reči mami:–Ko zna čije je to kopile.

Plašio sam se da će ona priznati i stavio sam jastuk na glavu...

Dečak, 15 godina.
Počeo je kao tapkaroš, sada je poznat džeparoš.

Voleo bih da se moj otac ne uči na meni da bude otac.

Iz razgovora sa psihologom.

Dečak, 17 godina.
Odgovara zbog više provalnih i džepnih krađa.

Rekao još i ovo: „Kažu mi treba da voliš i poštuješ oca. Kao da sam ja neki utikač pa možeš čas da voliš, čas da ne voliš".

Ljudi se sreću
razgovaraju
a zatim odlaze
svako na svoju stranu
čemu onda ti susreti

Slobodan sastav.

Devojčica, 17 godina.
Privođena zato „što je nađena u društvu nepoznatih muškaraca".

IDILA

Ja sam polutan: pola seljak, pola Ciganin.
Leti sviramo, zimi jedemo.

A od kako je ćale u inostranstvima ni zimi ne jedemo.

Ja prodajem češljeve u prolazu. Em duva, em te juru. Majka radi po gospojama i pere stepenice u jednu zgradu na Slaviji.
Šta je to — ništa.

A ćale, tamo u Nemačku, uživa. Ima sopče i furunu. Dođe stric kod njega, kupi kilo rakije i nove karte, pa samo piju onu rakiju, baru krompir i zezaju se.

Dečak, 15 godina.

PRIČA PRVA MADA REDOSLED NIJE VAŽAN

Jedan dečak je dobio violinu na poklon od nekog. On razmišlja kako da svira kad nema tate.
Završiće se kako je dečak upoznao tu violinu i kako svira bez razloga.

PRIČA· DRUGA

Na kamenim stenama leži iscrpljen i tužan dečak. Majka mu se razvela od oca i onda su ga isterali. Sad je tužan.
Završiće se kako se o njemu opština stara.

PRIČA TREĆA

Jednog popodneva Milena je šetala paralelno od jezera. Čuo se žalosni šapat talasne vode.
Ovo će se lepo završiti ako ne padne nevreme.

PRIČA ČETVRTA

Čovek obrađuje deo njive, svoje, a dve žene ga gledaju i tuguju za hranom.
Završiće se kako je čovek poorao njivu.....
a dve žene još tuguju za hranom.

PRIČA PETA

Dve stare osobe govore o svom životu.
Završiće se kako su umrle.,

PRIČA POSLEDNJA
MADA REDOSLED UOPŠTE NIJE VAŽAN

Dečak jedan sedi ispred kuće i tuguje za svojim roditeljima.
Ovo se neće završiti.

Odgovori na projektivnom testu.

NOKTURNO

Kod majke
Ona švaler i ja na istom krevetu
Nemajući kud otišao sam
Kod oca
Na jednom krevetu otac sa švalerkom
Na drugom maćeha sa ćerkom
A ja na podu na nekoj jagnjećoj koži
Nemajući kud otišao sam
U materinu

Dečak, 17 godina. Suđen zbog više provalnih krađa. Bilo mu ponovno suđenje. Mučno i bez kraja. Postoji tendencija da ga proglase psihopatom. Sam na suđenju kaže: „Od mene čovek nikad neće biti, ja sam lopuža koju čeka Požarevac".

(Iz dokumentacije psihologa)

Da li ste zadovoljni što ubiste
Sve ljudsko u meni
Ako ste zadovoljni
Ostavite me samu
Ako niste
Recite koliko će to još trajati

Devojčica, 17 godina. Lečena od narkomanije. Za deset meseci boravka prihvatilištu majka je nijednom nije posetila.
„Nije trebalo da se rodim, ali majka zbog slabog zdravlja nije smela da me pobaci".

(Iz razgovora sa psihologom)

PITANJE

Ja više ne mogu da trpim to.
Keva, kad god me vidi — ja u zatvoru, kad god me vidi — sve u zatvoru, u zatvoru, u zatvoru.

Kažite mi, molim vas, šta je to sa mnom.

očuh me ne pominje
čak i kad sam prisutan

ne krivim ga
nije mi ništa

majku sam molio da me grdi
na neki drugi način

kaže ne mogu
nisam od načina

otac retko pita za mene
ne voli prljavštinu

Dečak, 16 godina.

MOJ OTAC

Ne valja mu što voli da se tuče i što pije mnogo.

Ali kad se lepo obuče, kad veže mašnu i kad se obrije — da vidite vi kakav je to čovek.

PROLAZNICA

Moja majka me ostavila baki čim me rodila, ne znam zašto.

Prvi put sam je video prošle godine. Neke žene mi rekoše: — Ono ti je majka.

Nismo razgovarali. Ona je prošla na desetak metara od mene, nije me ni videla. Išla je sa nekom devojčicom i nešto pričala a devojčica se smejala. Jedna žena mi je krišom pokazivala rukama da zovnem mamu, da je stignem, ali ja nisam mogao ni da progovorim, ni da se pomaknem. Stajao sam kao ukopan, ni sad ne znam zašto. Gledao sam je samo, bilo mi nešto lepo da je tako gledam.....
Posle sam saznao da je u susedno selo došla na odmor. Danima sam je čekao na drumu, ali je više nikada nisam video.

Dečak, 12 godina.
Smešten u dečjem domu u Knjaževcu.
„Jedne večeri ustao naglo iz kreveta, preplašen tražio od najstarijeg dečaka u sobi da ga primi u svoj krevet. Sutra dan pitao da li od straha može da se umre".

(Iz dnevnika vaspitača)

Dragane, pozdravi...pozdravi nekog!

IMAO SAM PSA U DOMU

svi su se smejali
što sam želeo
da budem dobar
čovek sa psom

a smejali se
ko akrobate
i šutirali mi
nogama psa

jednom sam plakao
oni još jače
šutirali mi
psa koji skiči

a jedne noći
kad bila kiša
pobegao pas
i od mene

Pismeni odgovor na temu:
Moj najneprijatniji doživljaj

BANANE

Svi se sada prave da me ne poznaju,
zamislite.

Mislim da bi me deda primio.

Kad sam bio bolestan dva puta mi je kupovao
banane — on me sigurno voli. Ali nemojte
da mu pišete, molim vas, nisam siguran da će
me primiti. Šta ja znam šta je njemu u duši.

Posle bi mi bilo još teže.

Osećam
Ti ćeš otići
Pogledaj me u oči
Ostani još malo
Molim te

Neću plakati
Ako se ne vratiš
I ja sam otišla

Samo ću
Negde duboko
Sačuvati jednu suzu
Za tebe
Ako se vratiš

Devojčica, 16 godina

Čovek uživa gledajući zalazak sunca
i na kraju biva uhvaćen

PORTRET

Kad bih bio svemoguć
Bio bih u dobrim odnosima sa radnicima
I sa devojčicama bih se
Igrao u pesku

Nikako ne bih hteo da budem nevidljiv
Jer bih onda samo krao
Pa bih posle imao stalno
neku tugu

Više bih voleo da budem
Razvijen sto posto
Pa posle šta bude
A kad bi mi samo otac bio živ
Ja bih mogao da napravim
Najbolji portret na svetu

Dečak, 14 godina.
Otac nepoznat.

TAČKA

čovek može da prolazi pored ljudi da ih gleda a oni da ga ne vide da ne osete njegovo prisustvo a takvih ima mnogo i onih koji žele da ih bar neko vidi da ih bar neko oseti ja sam oduvek bila nevidljiva i želela sam da me bar neko vidi ali ljudi ne osećaju prisustvo..... nesrećnih jer misle da je najvažnije da su sami srećni i ni u jednom trenutku ne pomišljaju da život menja svoj put zato bih želela da se pretvorim u jednu tačku možda bi me neko i video

Pismeni odgovor na projektivno pitanje: Šta bih uradila da sam 24 časa svemoguća i nevidljiva.
Devojčica, 13 godina. Privedena zbog bekstva od kuće, stalno nastanjena u Obrenovcu. U stanici milicije se predstavila kao Danijela Raos iz Opatije.

(Iz dokumentacije socijalnog radnika)

Draga mama,

Evo da ti se javim da sam dobro i da sam živ i zdrav. Ovde mi je lepo, dobra je hrana i spavanje. Tata je bio jednom da me poseti i doneo mi je veliku čokoladu od trista dinara. Bio sam i kod tetka Janje. Sada će još malo Nova godina. Ovde ću je proslaviti. Ja vam želim da lepo provedete Novu godinu.

Puno pozdrava od tvog Duška.

Ako imaš malo vremena, pošalji mi jednu čestitku.

Duško

Dečak, 10 godina.
Majka i očuh ga smestili u prihvatilište. Dovođen devet puta.
„Odrasli ga ubedili da sa njim nešto nije u redu i da od njih nema pravo da traži bilo kakvu naknadu".

(Beleška psihologa)

VESNA OGNJENOVIĆ
BUDIMIR NEŠIĆ

POZDRAVI NEKOG

*

Korice
MILAN STANKOVIĆ

*

Korektor
NEDELJKO BOGDANOVIĆ

*

Izdavač
IZDAVAČKA USTANOVA GRADINA

Niš
Ul. 7. jul br 2

*

Štampa
GRAFIČKO — IZDAVAČKO PREDUZEĆE
PROSVETA — NIŠ

POZDRAVI NEKOG

Izvesno je: knjiga „Pozdravi nekog" postaje svojevrstan literarni i izdavački fenomen.

Pojavila se gotovo nezapaženo u izdanju „Gradine" sredinom prošle godine. U međuvremenu, do ovog časa, ova nevelika knjiga dobija laskave ocene i, sudeći prema informacijam a iz štampe, postaje atraktivna za pozorište i televiziju.

Kao svojevrstan proizvod „kolektivnog autora", knjiga „Pozdravi nekog" je delo sasvim osobite vrste. Vrednosti i poruke koje sadrži dižu je na nivo literarne izuzetnosti.

Veselin Ilić

NAJDUBLJA TUGA, DEČJA

Sastavljači, Vesna Ognjenović i Budimir Nešić, ne bez literarnih pretenzija, ali ne i bez pravog osećanja za vrednost literarnog teksta, uzimali su odlomke iz testova, intervjua, pisama, zapisa i školskih zadataka, da bi komponovali zbirku pod naslovom „Pozdravi nekog", koja na prvi pogled deluje apsolutno kao zbirka pesama i pesnički nadahnutih iskaza.

Utoliko je značajnije posredstvo Vesne Ognjenović i Budimira Nešića što se na ovim sastavima primećuje izvesna intervencija, a što se ničim ne narušava ton spontanosti, najvažniji u ovakvoj vrsti tekstova. Koliko umetničkih obrta i autentičnih nota, i to u najmodernijem smislu, u najmodernijoj fakturi! primer je pesma „Imao sam psa u domu", nepotpisana kao i svi radovi, „iznuđena" zadatom temom „Moj najneprijatniji doživljaj".

Pričice „Cirkus", „General", „Adresa nepoznata", „Jedan jarac i jedna kruška", „Krvna grupa", „Prljavi fudbal", „Čaj", osobito „Tačka", i tolike druge /skoro da bledih tekstova uopšte nema/ — dokazuju u stvari da su još uvek „ludaci i deca jedino slobodni", da istinitost ljudske tuge najčešće mogu da dosegnu samo najveći umetnici i najnesrećnija bića.

M. Miloradović